

РОЗДІЛ VI

Термінознавство

УДК 80: 001.4

Марія Джура

Слово про Галина Мартирія Андрійовича та його словники

У статті йдеться про особу доктора медицини – Мартирія Галина (1858–1943) та його дві мовознавчі роботи: «Російсько-український медичний словник» (1920) і «Латинсько-український медичний словник» (1926). Автор спочатку описує життєвий шлях Мартирія Галина, а в другій частині розкриває підхід, який запропонував учений до творення українських медичних термінів. Дослідивши зібрані українські народні слова на позначення медичних понять, яких було близько 2000, доктор робить такі висновки. Анатомічна термінологія здебільшого питома в українській мові й позначає головні видимі зовнішні та внутрішні органи (оруддя). Що ж до народних назв хвороб, то доктор Галин добачив у них певну словотвірну систему, виокремивши деякі суфікси (наростки) та пов'язав їх із греко-латинськими медичними. Запропонував уживати питомі українські слова на позначення хвороб, де це можливо, а в іншому разі йти через *образний переклад* латинського медичного терміна, тобто перекладати корінь чи корені латинського медичного терміна відповідним або відповідними українськими, долучаючи той чи той префікс і суфікс до нього.

Ключові слова: греко-латинський термін, корінь слова, медичний термін, наросток (суфікс), приросток (префікс), словотвір, український термін.

Постановка наукової проблеми та її значення. У статті порушене питання української медичної термінології, яке має велику значущість і сьогодні, оскільки медична галузь весь час розвивається та поповнюється медичними термінами на позначення нових понять. Ці терміни здебільшого запозичені з мови-джерела. Мало уваги приділяємо творенню відповідних українських термінів. Саме тому, ґрунтовніше ознайомлення з поглядами доктора Галина, лікаря кінця XIX – першої половини XX ст., може відкрити нове, а насправді старе забуте бачення, на основі та шляхи творення українських медичних термінів.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Словники доктора Галина є відомими працями для українських термінознавців, особливо тих, які працюють із медичною термінологією. Так, доктор та його словники згадувані в розвідках таких науковців як Я. Ганіткевич (стаття «Про становлення української історії медицини»), Н. Жовтобрюх (стаття «Становлення української медичної термінології»), І. Кочан (стаття «Українське термінознавство 1920-х років: погляд з позицій XXI століття»), В. Тихоша («Семантичні особливості термінів української мови»), В. Юкало (стаття «Українська медична термінологія 20-х років XX століття і сучасність») та в багато інших.

Мета статті – привернути увагу мовознавців і фахівців-медиків до робіт доктора Галина, його підходу до творення українських медичних термінів, тодішнього бачення «української медичної термінології майбутнього», що стане спонукою до праці над творенням власне українських медичних термінів, а не просто запозичень із мови-джерела, як це здебільшого відбувається останнім часом.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Стаття складається з двох частин. Перша частина присвячена постаті Галина Мартирія Андрійовича, друга – двом його медичним словникам.

Розпочну статтю з пошанування особистості Галина Мартирія Андрійовича та його діяльності. Лікар-хірург, доктор медицини, автор декількох медичних праць – ці здобутки свідчать про нього як доброго знавця лікарської справи. Але важливим є те, що Мартирій Галин був далеко небайдужим до

долі своєї землі та рідного слова. Свідчення цього – участь Мартирія Галина в заснуванні Українського наукового товариства 1907 року, де він очолив медичний відділ, а також два його дорогоцінні медичні словники – «Російсько-український медичний словник» (Київ, 1920) та «Медичний латинсько-український словник» (Прага, 1926).

Стисло зупинимось і на життєвому шляху Мартирія Галина, що допоможе краще збагнути його як людину і проникнути в суть, сам дух його мовознавчої праці. Бо вести мову про словники доктора Галина лише з мовознавчого погляду замало. Рушієм до праці над ними була не просто суха потреба говорити про науку українською мовою, а, радше, я б сказала, говорити українською мовою про науку. Це почуття Любові та прагнення «вбрати в Рідне Слово наукові поняття», надихнути їх рідним і відчутне в кожному слові, на кожній сторінці словника. Довгий час уважали, і зрештою ця думка й сьогодні побуває, що наука має бути позбавлена чуттєвої барви. Вона не є поезією і, відповідно, її мова є також не чуттєва. Однак є й інший погляд на пізнання, який, власне, надає перевагу чуттю як способу пізнання. Також чуття – почуття – латинське емоція (від *e-movere*, *pp. e-motus* – зрушувати) є чинником до дії, її спонукою. А чуття родиться зі серця.

Народився Мартирій Галин 1858 року в сім'ї православного священника. 1882-го закінчив Новоросійський університет (теперішній Одеський національний університет імені І. І. Мечникова), і отримавши ступінь кандидата природничих наук, згодом навчався в Імператорській військово-медичній академії (Росія), яку закінчив 1886 року. Служив у Київському військовому госпіталі. 1888-го захистив докторську дисертацію в Університеті святого Володимира (теперішній Київський національний університет імені Тараса Шевченка). Упродовж 1899–1900 рр. навчався за кордоном – у Німеччині та Франції. Брав участь у медичному забезпеченні експедиційних військ Російської імперії під час придушення «боксерського» повстання в Китаї. Був прийнятий у штат польового військово-медичного управління на посаду головного лікаря. 1901 року нагороджений орденом святого Станіслава 2-го ступеня і срібною медаллю за «поход в Китай». 1903-го М. Галина призначили виконувачем обов'язки головного лікаря Київського військового госпіталю. 1911 року прийнятий на посаду головного лікаря Київського військового госпіталю. Доктор Галин не стоїть осторонь українського національного життя. З 1907 року стає одним із членів Українського наукового товариства, очолює медичний відділ. З приходом до влади Павла Скоропадського у квітні 1918-го М. Галина призначено корпусним лікарем 4-го Київського корпусу. Після поразки визвольних змагань М. Галин вимушено залишає Україну. 1920 року під головуванням Овксентія Корчака-Чепурківського (1857–1947 рр., лікар-гігієніст, епідеміолог, міністр УНР) виходить у світ «Російсько-український медичний словник» доктора Галина. А 1926-го за підтримки Союзу українських лікарів у Чехії видано «Медичний латинсько-український словник» доктора Галина. З 1920 року доктор Галин проживав у Бессарабії (у м. Акерман). І тут також долучається до української справи. Працював у тамтешньому товаристві «Просвіта». З 1933 року був членом-кореспондентом Українського лікарського товариства у Львові. Друкував роботи у виданнях Українського наукового інституту (м. Берлін). У 30-х рр. у виданні Українського воєнно-історичного товариства у Польщі – в журналі «За державність» – вийшли спомини доктора Галина під назвою «Спостереження й враження військового лікаря з часів великої війни й революції».

Помер доктор Галин в Бессарабії 1943 року на 82-му році життя.

Наповнене життя Мартирія Галина засвідчує, що був він людиною освіченою і високошанованою, з видним становищем у суспільстві. Однак переважним для нього був чинник духовний.

Зупинимось на мовознавчому аналізі словників доктора Галина.

Першим вийшов у світ «Російсько-український медичний словник» М. Галина (К., 1920, 145 с.). На передній сторінці зазначено: «Матеріяли до української медичної термінології. Зібрані і влаштовані під редакцією Д-ра Медицини М. Галина. / Переглянуті і остаточно впорядковані Редакційною Комісією під головуванням проф. Медичного Факультету Київського Державного Українського Університету О. Корчак-Чепурківського».

Відкривається словник двома вступами. Перший – вступ «Від Редакційної Комісії», що пояснює, як словник виходить у світ. Тоді доктор Галин вже перебував за кордоном. Редакційна комісія у складі восьми осіб (професори О. Корчак-Чепурківський, Є. Черняхівський, А. Старков, Г. Писемський, доктори Ю. Меленевський, А. Колесницький, І. Кореневич, О. Антоновська) провадила роботу з упорядкування матеріалів і їх видання. Професор Старков лише формально числиться, бо

над редагуванням не працював, що й зазначено у вступі до словника. Зазначу, що ця Редакційна комісія була другою і працювала над виданням матеріалів, підготовлених доктором Галиним. Перша ж Редакційна комісія допомагала йому укладати матеріали до словника. Ця комісія внесла такі зміни до першоджерела, поданого доктором Галиним:

– викинула пояснення до слів «які би перетворювали цей термінологічний словник в тлумачний, пояснюючий» [1, с. 4], наприклад: «*пронація – пронація, рух кетягу, коли спинка його повернута наперед*»;

– усунуті всі приклади вживання певного слова або терміна в окремих фразах, говірках тощо.

Очевидно, словник був так переукладений, щоб заощадити місце у виданні. Отож, деякий цінний матеріал втрачений для нас. Редакційна комісія також зазначає, це є цінним свідченням того, яким доктор Галин бачив уклад медичного словника, такого його бачення щодо друкування:

– «*подавати при назві органу всіх термінів, які стосуються до його будови, хоріб в ньому і відповідних операцій*» [1, с. 5], а також «*зведення до купи назв всіх кісток, жил, нервів, м'язів, хвороб, операцій, хірургічного справілля і т. ін під загальним зазначенням: «скелет, сосуди, мускулатура, нерв, артерія, вена, болезни, опухоли, перепонка, полость, операція, інструментарий и т. п.»*» [1, с. 5]. Редакційна комісія зазначає, що «*думка автора певно була в тому, аби таким чином в одному медичному словникові укласти матеріал і в звичайному для всіх словників порядкуві абетному, і до того скупчити ще терміни за окремими ... галузям медицини*» [1, с. 5].

– редакційна комісія подекуди встановлювала новий порядок місць наведених слів «*відмінний від того, який було надано д-ром Галиним*» [1, с. 5].

Другий вступ у словнику – передмова самого доктора Галина – своєрідна мовознавча розвідка, виклад, за висловом автора, засад творення «української медичної термінології майбутнього».

Доктор Галин зазначає, що під час укладання словника Редакційна комісія (у складі доктора медицини А. Галіна, професора української мови Є. Тимченка, доктора філології Е. Грицака і діловода, лікаря О. Антоновської) мала зібраних близько 2000 термінів із природничо-медичних видань тогочасної російської України й Галичини. Але обсяг слів був занадто малий, і потрібно було створювати нові терміни. Перед комісією, зокрема доктором Галиним, постало завдання перекладу тодішньої греко-латинської термінології та російської медичної термінології. Автор у «Передмові» зазначає: «*коли було зібрано російську медичну термінологію, то виявилось, що вона дуже бідна на власні терміни, зовсім не суто-народня, здебільшого штучно утворена і перекладена не стільки з засадної, науково обгрунтованої латино-грецької термінології, як з німецької мови. Пригадаймо, що навчителями росіян по вищих школах довгий час були німці, а професорами медичних факультетів з самого засновання їх (як от Медико-Хірургічна Академія, а потім Московський і Київський Університети) переважно теж були німці, вихованці, в більшості, Дорпатського університету*» [1, с. 6].

Отож, російську медичну термінологію, часто описову і складну, як головний зразок для перекладу було відкинуто, і комісія зосередилася на греко-латинській термінології. І тут доктор Галин проявив блискучу винахідливість, запропонувавши свою систему перекладу греко-латинських термінів, яка полягала в тому, що кожному грецькому або латинському приростку (префіксу) та наростку (суфіксу), вживаному в медичній термінології, автор запропонував український відповідник.

Розглянемо **наросткові (суфіксальні) відповідники**: 1) наросток *-itis* (рідше *-is, -ia*) має український відповідник *-иця*. Дуже поширений наросток *-itis* на позначення запалення в російській мові та німецькій передають описово, уживаючи слово *запалення*. Галин же наводить український відповідник *-иця*, спираючись на наявні народні терміни на позначення різних запалень, наприклад: *пропасниця, трясовиця, збитниця, підвійниця, метелиця, коловатиця, завійниця, мотоліця, блоніця, гарчиця, зединиця, жиговиця, волокниця, жовтяниця тощо* [1, с. 6]; 2) наросток *-ота/-та* має українські відповідники *-ак,-як,-ка*. Наросток *-ота/-та* позначає якийсь утвір. Галин же запропонував перекладати його українськими *-ак,-як,-ка*, оскільки побутують народні назви на позначення утворів із тим наростком: *боляк, чиряк, гнояк, пістряк, вовчак, жиляк, струпляк, щипак, сверблячка, уразка, осипка тощо* [1, с. 6]; 3) інші закінчення лікувальних термінів, серед них *-us, -ia, -ismus, -osis* можуть мати відповідники в українських *-ець, -ень, -ій, -на і -ка*. Наприклад, «*до хороб кісток (гостець), до хороб м'язів (ломець), ... до хороб суглобів (гризь), то з ріжноманітними закінченнями, як – грець, кострець, волосець, багровець, дитинець, підвій, телій, протрит, завина, сухоти, остуди, уломи, мимохід тощо*» [1, с. 6].

Розглянемо деякі з поширених **приросткових (префіксальних) відповідників**: 1) грецький приросток *peri-* відповідає українському *о-*. Наприклад, *peri-osteum* – *о-кіст(ь)*; 2) грецький

приросток *para-* відповідає українському *при-* або *коло-*. Наприклад, *para-sternalis* – *при-грудинний*; 3) грецький приросток *endo-* відповідає українському *середно-*. Наприклад, *endocarditis* – *середно-серд(н)-иця*; 4) *epi-* відповідає українському *на-*. Наприклад, *epi-condylus* – *над-виросток*.

Далі в «Передмові» доктор Галин унаочнює розбір і переклад декількох термінів за своїм підходом. Термін *endo-card-itis*, який звучить у російській мові *воспаление внутренней оболочки сердца*, а в німецькій *die Entzündung der inneren Herzhaut*, під час дослівного перекладу з російської та німецької мов на українську звучав би так: *запаління осередної оболонки серця*. Доктор Галин же пропонує: *середно-серд(н)-иця*, або ж інший термін *perinephritis*, розбитий на *peri-neph-itis*, він перекладає як *о-нирк-(ов)-иця*, *онирковиця*, *онирчиця*. Термін *pericystitis*, розбитий на *peri-cyst-itis*, відповідатиме нашому *о-сечн(ик)-иця*, *осечниця*; термін *pneumonia*, розбитий на *pneumo(n)-ia* буде *леген(я)-иця*, *легениця*; термін *perihepatitis*, розбитий на *peri-hepa(r)-itis* буде *о-печін(ко)-иця*, *о-печін(н)-иця* тощо. Автор зазначає, що в лікувальних термінах пень (корінь) слова може позначати або оруddя, яке є поразене, або ознаку хвороби оруddя (органу), наприклад: *tuberculosis* (латин. *tuber* – укр. *горб*) – *горбковиця*.

Як бачимо, підхід до утворення українських термінів на позначення захворювань простий і слушний. Усі складники терміна *приросток* – *пень* – *наросток* Галин пропонує перекладати відповідними українськими словами.

Що ж до анатомічної термінології, то справа тут дещо інша. Пласт основних латинських анатомічних термінів сягає ще до писемної доби, а далі латинська анатомічна термінологія була довершена в часи Середньовіччя. Часом ці терміни за значенням невдалі. Ось як оцінює деякі з них М. Галин: «Складалася вона (анатомічна термінологія), як видно, випадково і людьми, які мало замислювалися над значенням вигаданих ними термінів. Тут трапляються терміни, що свідчать про релігійний настрій їх творців (напр. *lyra Davidis*, *Psalterium*, т. *Religious* та ін.), то про спогади поганські (напр. *os Priapi*, *cornu Ammonis*, *Mons Veneris*, *Nymphae*, *Hymen* та у.), то, нарешті, цілком соромницькі (як, наприклад, назви частин мізку – *Anus*, *Nates*, *Vulva*, *Testes* та ін.) А є й такі, що своїм змістом цілком не відповідають сучасному їх значенню, як *arteria* (воздушний ход), *parenchyma* (изливание), *musculus* (мишенок) і т. ін. По влучному виразу анатома Гиртля, у всіх, майже, анатомічних термінах не можна одшукати «ні змісту, ні походження». Навіть такі творці термінології, як анатом Парацельс, надавали анатомічних термінів, які не мали, самі по собі ніякого змісту, напр. *sinovia*, *sinus* і т. ін. Але життя само надало їм і зміст і значення, і тим вони здобули право на загальний вжиток» [1, с. 8]. Галин зазначає: «що ж до української анатомічної термінології то стосовно кістяка (скелет), деяких назв осередніх та зовнішніх оруddь, також назв м'язів та мозку, то вона є суто народна» [1, с. 8].

Зауважу, що доктор М. Галин, за його ж словами в «Передмові», запропонував основи творення «української медичної термінології майбутнього» й видав свою роботу на суд громади. Закінчує доктор Галин свою статтю такими зворушливими словами: «Ми ждатимем од українців і від друзів українського народу порад, допомоги і слушних зауважень, корисних і доброзичливих, бо лайливі певно що посиляться на нас з боку ворогів нашого народу» [1, с. 9].

Перейдемо до розгляду другого словника доктора медицини М. Галина – «Медичного латинсько-українського словника» (Прага, 1926, 304 с.; за ред. проф., д-ра медицини Б. Матюшенка і д-ра В. Наливайка; видання «Спілки український лікарів в Чехословаччині»). Це видання також має дві передмови: редакції та автора. Як і у випадку з першим словником, д-р Галин передав першотвір «Спілці українських лікарів в Чехословаччині». Редакція вказує у своїй «Передмові», що д-р Галин дав їм «*carte blanche*» (з французької «білу (пусту) картку») вносити належні на їх думку зміни до словника. Сам же, як відомо, перебував у Бессарабії. Прагнув, щоб його праця була винагороджена появою на світ словника у вигляді книги. Як зазначає редакція, «Спілка українських лікарів в Чехословаччині» одержала словник М. Галина на початку 1924 року. Тоді спілка мала у своєму розпорядженні ще один медичний словник, який склав доктор В. Наливайко. Над переглядом і впорядкуванням до видання словника доктора Галина працювали: доктори Б. Матюшенко, В. Наливайко, І. Рихло та М. Матюшенкова. Редакція висловила такі зауваги щодо медичного словотвору доктора Галина: 1. «Редакція не поділила думок шановного автора відносно того, що латинське

закінчення *-itis* відповідає українському *-иця* і що тому закінчення *-иця*, додане до назв окремих органів чи тканин, має означати поняття запалення. Для визначення цього поняття редакція вважала придатнішим вживати «запалення такого-то органу чи тканини» [2, с. 4]. 2. «Редакція уникала також запровадження в нашу термінологію складних неологізмів, зложених з трьох-чотирьох і більше окремих іменників. Такий спосіб творення, – цілком допустимий, напр., для німецької мови, де складні «кількаповерхові» іменники це звичайна річ, – для нашої мови, на думку редакції не надається» [2, с. 5]. 3. «Скрізь в словнику де біля латинського терміну є кілька українських, на першому місці поставлено найбільше, на думку редакції придатний» [2, с. 5]. Передмова редакції підписана професором Б. Матюшенком, головою Спілки українських лікарів у Чехословаччині (Прага, серпень, 1926).

Далі слідує «Передмова» доктора Галина, у якій він повторює основи українського медичного термінотворення такі ж, як і у першому словнику, щоправда, дещо розширені. Наведу дослівно думку М. Галина, яка стисло окреслює підхід до творення всіх медичних термінів (поза анатомічними): «Спираючись на вищезазначених висновках, переклад медичних греко-латинських термінів мусить складатися в такий точно спосіб, як це утворено греко-латинцями, себто до слова, або пня того слова, що зазначає анатомічну назву оруddя або тканини, додається закінчення «-иця», коли справа йде про запал (і відповідний прирісток, як що цього треба), або яке інше українське закінчення з зазначених вище, якщо в греко-латинському стоїть теж інше, в залежності від змісту терміну, що перекладається. Якщо термін складено з декількох слів або пнів, то так само має складатися і український, з відповідним закінченням і прирістком. Головна вимога при цьому, щоб пні новоскладеного терміну були не вигадані, а суто українські і зрозумілі» [2, с. 5]. Це останнє зауваження особливо цікаве. Бо справді словотвору української мови не властива багатокореневість або «нанизання коренів», як то природно для мов германських – де останнє слово значуще, а попередні слова – означувані. Зрештою, «нанизання коренів» невластиве й латинській мові. Що ж до складених греко-латинських медичних термінів, то маємо розуміти, що вони штучно утворені, а тому «українська медична термінологія», взоруючи на греко-латинську (будучи твореною за її зразком), також може піти на штучність у перекладі термінів. Усе ж ця штучність у будові з двома чи більше українськими коренями природніша як повністю запозичений складений греко-латинський термін. Ось як наводить доктор Галин переклад складеного терміна *fibro-sarcoma* – *волокно-мясак* [*fibra* *волокно* + *sarcos* *м'ясо* + *-oma* *-ак*], що звучить зрозуміліше як *фібросаркома*.

Хочу зазначити ще одну особливість «Медичного латинсько-українського словника», а саме наголоси в українських словах, напевне це зробила редакція. У «Російсько-українському медичному словнику» наголоси відсутні на українських термінах. Наголоси дуже важливі в українській мові й у словотворі. Без наголосів можемо губитися і не знати як наголосити новоутворене слово чи старе маловживане слово. Або ж можемо переносити вплив нинішнього неправильного наголошування українських слів на тогочасні терміни і викручувати звучання слова, «українськість» слова тощо. Цю «Передмову» до словника написав доктор Галин на Бассарабщині, в Акермані.

І останнє на що зверну увагу: джерела, якими користувався доктор Галин, укладаючи свої словники. То були тогочасні фахові іншомовні словники, а саме німецькі джерела, російські, також тогочасні фахові українські видання. Зокрема, хочу виділити одне джерело, яким користувався М. Галин – «Латинсько-український словарь» Юліана Кобилянського (Відень, 1912). Пошановуючи пам'ять та працю укладача, принагідно зазначу, що словник Юліана Кобилянського (брата Ольги Кобилянської) – справжній скарб українсько-руського слова. Він заслуговує на перевидання і може слугувати основною працею серед українських термінологічних словників завдяки багатству питомих українських слів із тонким розрізненням значень, як і представленого словотворчого розмаїття української мови – приростків та наростків. Звичайно, користуючись ним, доктор Галин ще більше запалився прагненням творити українське слово в науці.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Підхід Мартирія Галина до творення медичних термінів не був використаний, оскільки після встановлення комуністичного режиму українське слово, як і увесь український народ, зазнали жорстоких утисків. Надалі українська медична термінологія розвивалася в напрямку міжнародному, тобто вжиток міжнародних греко-латинських термінів, писаних кирилицею.

Перспективним є питання: чи знайдуться продовжувачі справи Мартирія Галина, творці медичної термінології на основі української мови. Питання поки що без відповіді. Наразі йдемо дорогою найменших затрат сили волі, часу, розумових зусиль. На нашу думку, термінологія на основі рідної мови просто повинна існувати поруч із іншомовною. Можна створити дві номенклатури: міжнародна номенклатура й українське наукове назовництво.

Ураховуючи складні обставини, у яких перебуває український народ та українське слово в сучасному глобалізованому світі, маємо знайти той запас снаги та великої сили, якою є любов, щоб так само, як вони, наші попередники, жертвовно творити своє на благо усіх.

Джерела та література

1. Галин М. Російсько-український медичний словник / Матеріали до української медичної термінології. Зібрані і влаштовані під редакцією Д-ра Мед. М. Галина / Переглянуті і остаточно впорядковані Редакційною Комісією під головуванням професора Медичного Факультету Київського Державного Українського Університету О. Корчак-Чепурківського / М. Галин. – К. : Київ. губерн. від. охорони народ. здоров'я ; підвід. мед. та саніт. проствіти, 1920. – 145 с.
2. Галин М. Медичний латинсько-український словник / Зредагували проф. доктор медицини Б. Матюшенко і доктор В. Наливайко / М. Галин. – Прага : Видання Спілки український лікарів в Чехословаччині, 1926. – 304 с.
3. Кобилянський Ю. Латинсько-український словарь / Ю. Кобилянський. – Відень : Вид-во шкіль. книжок, 1912. – 606 с.
4. Галин Мартирій Андрійович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Галин_Мартирій_Андрійович

Джура Марія. Слово о Галине Мартирее Андреевиче и его словарях. В статье идет речь о личности доктора медицины – Мартирие Галине (1858–1943) и его двух словарях: «Русско-украинский медицинский словарь» (1920) и «Латинско-украинский медицинский словарь» (1926). Автор обозревает жизненный путь Мартирия Галина, а во второй части раскрывает его подход к образованию украинских медицинских терминов. Исследовав собранные украинские народные слова, обозначающие медицинские понятия, которых было около 2000, доктор Галин делает такие заключения. Украинский язык имеет собственную анатомическую терминологию на обозначение главных видимых внешних и внутренних органов. Что же касается народных названий болезней, доктор Галин увидел в них своеобразную словообразовательную систему. Он выделил некоторые украинские суффиксы и связал их за значением с греко-латинскими медицинскими суффиксами. Доктор Галин предложил использовать существующие украинские слова на обозначение болезней, где это возможно, если же таких нет, тогда нужно идти способом образного перевода латинского медицинского термина, то есть переводить корень или корни латинского медицинского термина соответствующим или соответствующими украинскими словами, прикрепляя к ним тот или иной префикс или суффикс.

Ключевые слова: греко-латинский термин, медицинский термин, префикс, словообразование, суффикс, украинский термин.

Dzhura Mariya. The Word about Martyriy Halyn and His Dictionaries. The article deals with the personality of Martyriy Halyn (1858–1943), a PhD in Medicine, and his two dictionaries: “The Russian-Ukrainian Medical Dictionary” (1920) and “The Latin-Ukrainian Medical Dictionary” (1926). The author of the article makes a survey of Martyriy Halyn’s lifepath, followed by the analysis of Martyriy Halyn’s approach to the creation of Ukrainian medical terms. Having studied the collected Ukrainian words denoting medical notions, of which there were about 2000, Doctor Halyn comes to the following conclusions. Anatomical terminology is original in Ukrainian and covers the main visible external and internal organs. As for names of diseases of folk origin in Ukrainian, Halyn saw in them a certain system of word-building. He singled out some Ukrainian suffixes and connected them with Greek and Latin medical suffixes. Doctor suggested using original Ukrainian words for diseases, wherever it is possible. But in many cases such cannot be found, so one should resort to the notional rendering of a Latin medical term, that is to translate a stem or stems of a Latin medical term by the corresponding Ukrainian one or Ukrainian ones, adding this or that prefix or suffix to it.

Key words: Greek and Latin term, medical term, prefix, stem of a word, suffix, Ukrainian term, word formation.

Стаття надійшла до редколегії
10.04.2015 р.